

УДК 392.82 (477.86/.87)
ББК 63.5 (4 Укр)

Олександр Коломийчук
(м. Івано-Франківськ, Україна)

НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ ХРИСТИЯНСЬКОГО ПОСТУ В ОСІННЬО-ЗИМОВОМУ КАЛЕНДАРІ БОЙКІВ

У статті на основі етнографічних джерел, матеріалів польових досліджень аналізуються народні традиції християнського посту в осінньо-зимовій календарно-обрядовій практиці бойків. Визначається вплив практики посту на осінньо-зимовий звичаєво-обрядовий комплекс бойків. Виділено окремі повір'я й звичай бойків, які є компонентом народних знань та уявлень, однак прив'язані саме до певних днів посту.

Ключові слова: піст, утримання від їжі, повір'я, звичай, бойки.

На зорі ери християнства під поняттям посту розуміли, передусім, утримання від будь-якої їжі впродовж певного часу. Проте зі становленням християнського віровчення це поняття еволюціонувало. Окрім того, розкол усередині церкви породив відмінності в розумінні того, яким саме повинен бути піст. Потрібно сказати, що в Католицькій церкві існують дві категорії посту: власне піст й утримання від їжі. Так, згідно з Кодексом канонічного права, що був прийнятий у 1917 р., а остаточного вигляду набув після затвердження його папою Іваном Павлом II у 1983 р., під утриманням від їжі, насамперед, розуміється відмова в певний визначений день від уживання м'ясної їжі (канон 1251 Кодексу канонічного права)¹. У той самий час, власне, піст передбачає, передусім, обмеження в кількості прийому їжі впродовж дня: не більше однієї повноцінної трапези.

Однак піст не слід розглядати лише з його утилітарного боку (як утримання від їжі). Він пройнятий набагато глибшим, високоідейним змістом. Піст є деколи й доброю нагодою для духовного оновлення людини, її навернення до Господа Бога, часом посиленої молитви й самозаглиблення. Також піст є сприятливим періодом для прояву милосердя: допомоги бідним, скривдженим, хворим і всім, хто його потребує. Тому ми говоримо, що ідея посту, яка в нього закладена, апріорі походить від Бога, Його всляко прославляє й веде до Нього.

Свого часу на цьому акцентували увагу святі отці, богослови й духовенство. Так, на думку протоієрея О.Меня, у людській природі порушена гармонія між духовним і тілесним; тіло (плоть) прагне володарювати над духом. Ось чому людині, яка живе духовним життям, потрібні найпростіші методи аскези (самообмеження). До них якраз і відносять піст – утримання від тваринної їжі, яке має подвійне значення. З одного боку, піст приборкує стихію плоті, а з іншого, – розвиває через послух церкві духовну стійкість і волю людини. Окрім того, піст благословенний Спасителем Ісусом Христом, який на власному прикладі продемонстрував необхідність самообмеження².

Схожі думки зустрічаємо в архієпископа Каппадокійського Василя Великого, який пише: “Чи не знаєш, як у бойовому строю допомога одному приносить поразку іншому, – так і той, хто віддається тілу, перемагає дух, а хто переходить на бік духа, упокорює тіло. Бо вони один одному супротивні (Гал. 5:17). Якщо хочеш зміцнити розум, приборкай тіло постом”³.

Як уже доводилося говорити, у старозавітній і новозавітній традиціях ідейна суть посту виражалася, передусім, в утриманні від їжі. Це було пов'язано з тим, що приймання їжі в щоденному житті тогочасної людини, окрім всього іншого, було головною нагодою для того, аби зібратися всією сім'єю, поспілкуватися, розділити власну радість

і тривогу⁴. Тобто споживання їжі на ранніх етапах становлення християнства й до того було однією з основних радощів життя.

Із розвитком людської цивілізації, науково-технічним прогресом з'явилося чимало речей, від яких людина отримує не менше задоволення й радості, ніж від їжі в епоху Христа. Тому й суттєво трансформувалося розуміння посту у світогляді сучасної людини. Сьогодні піст – це також утримання від медіа-новин, різноманітних розваг, інформації, шопінгу, інтернету, електронної пошти та інших атракцій сучасності⁵.

У сучасній західноєвропейській літературі можна зустріти чимало дефініцій посту. На наш погляд, одне з найбільш простих і водночас доволі широких визначень, що при тім дуже влучно його передає, є таке: християнський піст – це свідомо відмова від чогось на певний час задля духовної мети особи, спільноти чи народу⁶.

Християнський піст має свою типологію, відзначається певним ступенем (характером) суворості. Так, за ступенем строгості (суворості) пости поділяються на дуже строгі, строгі, звичайні пости й пости ослаблені. Окрім того, пости можуть бути як одноденні (зокрема, церквою встановлені дні тижня – середа й п'ятниця – як пісні; є певні християнські свята, що не відносяться до багатоденних періодів посту, однак позначені найвищим ступенем строгості), так і багатоденні⁷. У православному християнстві існують такі багатоденні пости: Різдвяний піст або Пилипівка (28 листопада – 6 січня за н. ст.), Великий піст (початок його завжди припадає на різний період часу весни, але не раніше 22 березня, і триває впродовж 7 тижнів)⁸, Петровий піст або Петрівка, що розпочинається рівно через тиждень після свята Трійці й продовжується до свята апостолів Петра і Павла (12 липня за н. ст.), Успенський піст або Спасівка (14–28 серпня за н. ст.)⁹.

Поряд із періодами посту, що є рубіжними етапами церковного, літургійного календаря, у духовному вимірі людини завжди тісно співіснує такий самий символічний, логічно завершений і здатний найбільш міцно зберігати архаїчні риси світ народного календаря, де помітнішими є різноманітні звичаї, повір'я й обряди. Календарна обрядовість українців загалом і бойків зокрема увібрала в себе найважливіші, з погляду людини, елементи зі сфери церковно-релігійної обрядовості, у результаті чого постав синкретичний народнорелігійний календар. Піст у ньому займає одне з найпомітніших місць, адже регламентує буденну й святкову сферу життя впродовж усього року, регулює господарську діяльність у поєднанні із церковними приписами й заборонами. Досить цікавим, на нашу думку, такий синтез виглядає на прикладі традиційного народного календаря бойків, зокрема, його осінньо-зимової частини.

Обрана проблема дослідження не є новою в етнологічній літературі. Низка етнографічних джерел другої половини XIX – початку XX ст. містить повідомлення про піст і його місце в календарній обрядовості річного циклу бойків. Ідеться про публікації М.Зубрицького¹⁰, І.Франка¹¹, В.Гнатюка¹² та ін. У радянський період зазначена проблематика частково висвітлювалася в контексті досліджень етнографічної специфіки народного харчування в побуті населення Карпат. Серед праць цієї тематики помітне місце займають дослідження Т.Гонтар¹³, Л.Артюх¹⁴. На сучасному етапі над календарною обрядовістю бойків посилено працює івано-франківська дослідниця С.Боян. Одна з її публікацій присвячена з'ясуванню місця християнському посту в повному річному циклі календарної обрядовості та побуті бойків¹⁵.

Мета нашого дослідження – проаналізувати специфіку та місце народних традицій у дотриманні християнського посту в осінньо-зимовий період народного календаря бойків, установити ступінь залежності звичаєво-обрядової компоненти християнських свят від вимог і заборон, які ставить перед вірянами піст.

Серед багатоденних постів на осінній період річного календаря бойків припадає загальновідомий Успенський піст або Спасівка. Розпочинається він 14 серпня за н. ст. і триває впродовж двох тижнів, до свята Успіння Пресвятої Богородиці (28 серпня за н. ст.). Подекуди на території Бойківщини фіксуємо й іншу назву цього посту, а точніше, його першої частини – Маковійчик¹⁶. За своїм характером цей піст належить до строгого¹⁷. На території Бойківщини, як і повсюдно в Україні, поширене досить стійке уявлення про те, що матері, у яких померли діти, не повинні до свята яблучного Спаса їсти яблук¹⁸. Подібне табу пов'язане з народним уявленням про те, що дітки, матері яких не посять, не отримують на небесах яблук. Матір Божа в цей день на небесах ходить з кошиком і роздає яблука всім діткам. Одні з них одержують, а інші – ні. Ті, що отримали яблука, промовляють до інших: “Наша мамочка про нас грижу (турботу) мала, а твоя свинею стала”¹⁹. Подібна заборона має народнорелігійний характер, адже жодний із церковних канонів це не заповідає²⁰.

Звичною практикою для свята Преображення Господнього (яблучний Спас) на Бойківщині здавна залишається вживання пісних страв. Хоча в церковному греко-католицькому календарі на цей день припадає загальниця (звільнення від посту). Традиційними стравами цього свята в бойків здавна були біб, горох²¹, ябличенка (густий компот з яблук)²². Проте не всюди на Бойківщині в цей день посять. Так, у с. Спас Рожнятівського району (Івано-Франківщина) на свято Спаса, за свідченням респондентки, посту не дотримуються (швидше за все це пов'язано з тим, що тут цього дня святкують храм). Однак той самий інформатор підмітив, що свого часу були такі “зарічні” люди, що постили. Ідеться про тих людей, яких спіткала біда: захворів хтось із родини або занедужала худоба²³.

Такий вид посту називався “зарічним”. Людина добровільно додатково його брала на себе, сподіваючись таким чином вплинути на майбутню долю – свою чи своїх близьких або спокутувати гріхи в ім'я спасіння душі²⁴.

На значній частині Бойківського історико-етнографічного району на осінній період народного календаря припадає велика кількість храмових свят. Утім, навіть якщо храмове свято є водночас днем посту, бойки здебільшого не порушують вимог щодо вживання їжі. У с. Козьова Сколівського району (Львівщина) у день Воздвиження Чесного Хреста Господнього (у народі – Здвига) святкують храмове свято. Проте, зважаючи на те, що на цей день припадає суворий піст, із святкового меню виключають м'ясо-молочні продукти. Переважно готують пироги (вареники), дерунчики (деруни) на оліві (олії), споживають помідори й огірки²⁵.

Треба сказати, що, крім установлених церквою багатоденних постів, важливу роль у звичаєво-обрядовому комплексі бойків відіграють й одноденні пости, зокрема, ті, які припадають на певні святкові дні календаря. Такими є вже згадане Воздвиження Чесного Хреста Господнього (Здвига), Усікновення Голови Івана Хрестителя (Главосіки), другий Святий вечір (Щедрий, або Водохресний Святий вечір на Бойківщині) та інші.

Свято Главосіки (11 вересня за н. ст.) посідає особливе місце в народнорелігійному календарі бойків. Воно різниться від усіх інших свят осіннього циклу народного календаря як найбільш табуйоване. У цей день, згідно з народними світоглядними уявленнями бойків, панують суцільні перестороги й заборони. Нагадаємо, що відповідно до церковних канонів це свято слід витримувати в суворому пості. Так-от, перелік продуктів, які дозволяється споживати в цей день, зводиться до мінімуму. Забороняється їсти все, що нагадає голову (або, як кажуть у народі, “має головку”), а саме: часник, капусту, мак²⁶, подекуди ще й цибулю²⁷, соняшник і соняшникову олію²⁸, рибу²⁹. Подібна заборона в устах народу пояснюється так: не можна їсти нічого круглого, ніякої

голови, тому що цього дня Іванові Хрестителю відтяли голову³⁰. Заборони реалізуються й на акціональному рівні: не можна брати в руки капусту, часник, мак, коноплі³¹, тобто все, що “має голову”, а також не різати ножем³², не їсти з тарілки, не рухати землю (себто не копати) і не йти до лісу³³, не метати (кидати) нічого поза межі, а особливо поза межі власного обійстя³⁴. У с. Люта Великоберезнянського району (Закарпаття) у першій половині ХХ ст. не дозволялось їсти з миски, а тільки з горшка³⁵. Як бачимо, більшість заборон є плодом народної творчості, що органічно синтезувались із християнською агіографією. Адже всі заборони, де фігурують городні культури, “що мають голову”, а також столові предмети (ніж, тарілка) безпосередньо стосуються біблійної розповіді про смерть Івана Предтечі (Івана Хрестителя), пам’яті якого, власне, і присвячене це свято (Мт. 14:1–12).

Не менш показовою є мотиваційна компонента подібного роду заборон. Треба сказати, що необхідність постити народна традиція мотивувала по-своєму. Так, у с. Слобода Болехівська Долинського району (Івано-Франківщина) постили з тією метою, щоб ніяка біда не огорнула худобу³⁶. У с. Липа Долинського району (Івано-Франківщина) постили, за словами респондентки, “п’одлук гадини”, тобто щоби змія не вкусила³⁷. Заборонялося навіть уживати назву цієї істоти, аби та не принесла шкоди всій домашній худобі³⁸. Подібне застереження породжене досить стійким світоглядним уявленням про те, що на свято Главосіки земля розмикається, уся гадина залазить усередину й перебуває там аж до свята Благовіщення (7 квітня за н. ст.). Про це говорить і народна приказка, що є достатньо поширеною на Бойківщині: “На Главосіки залазять усі кусіки”³⁹.

Отож у цьому випадку маємо всі підстави говорити про досить стійке синкретичне явище, де в календарних звичаях і повір’ях поєдналися народні світоглядні уявлення й християнські церковні норми. Якщо заборони на споживання деяких городніх культур мають під собою певний релігійний ґрунт, то заборони на кшталт “не ходити до лісу” і “не рухати землю”, безсумнівно, породжені народними спостереженнями за навколишньою природою й тваринним світом, що населяє її. Проте характер цього дня (суворий піст) відіграв досить важливу роль у формуванні ось такого своєрідного й неповторного звичаєвого комплексу, у якому чітко вловлюються певні елементи магії.

Одне з найпомітніших місць у річному циклі життя бойків здавна посідав Різдвяний піст або Пилипівка. З настанням цього посту в повсякденності бойків наставали чималі зміни. Так, прихід Пилипівки віщував наближення одного з найбільш хвилюючих і яскравих періодів у житті будь-якого християнина – різдвяно-новорічних свят. Утім, напевне, найпершою річчю, з якою бойки пов’язували колись Пилипівку, були добре відомі вечорниці. Вечорниці розпочиналися тоді, коли з полів уже було зібрано весь урожай, з’являлося більше вільного часу, а світла половина доби ставала все коротшою й коротшою⁴⁰. Тоді в домівці вдови або самотньої жінки, або ж у спеціально найманому приміщенні збиралися молоді дівчата, молодіці та старші жінки, які у веселій, невимушеній і жартівливій атмосфері пряли й вишивали. До дівчат завжди приходили хлопці й спільно з ними організовували гостину. З приходом парубків у домівці лунало ще більше веселощів і жартів. Хлопці розповідали анекдоти, жартували над дівчатами, грали в різноманітні ігри. Окрім того, вечорниці утвердилися в народній пам’яті як період частих зустрічей дівчат з парубками, коли закохані молоді пари одержували змогу більше спілкуватися, проводити значно більше часу одне з одним. Старожили пригадують, що коли дівчина виходила надвір, аби побачитись із коханим, інші дівчата часто жартома застерігали її: “...кілько нарядеш, гей би kota не спутала”⁴¹.

Попри те на вечорницях ніколи не порушували християнських норм, ті розваги й жарти, що панували на цих зібраннях молоді, завжди проводилися з урахуванням особливого часу – часу посту. Респонденти зауважують, що для танців на вечорницях місця не було, адже всі вечорниці припадали на період Пилипівки – період посту⁴².

Власне, гучні розваги й танці молодь дозволяла собі лише із завершенням посту. Так, у своїх спогадах респондентка із с. Витвиця Долинського району Івано-Франківської області зазначила, що перед початком Великого посту (у м'ясниці) проводилися так звані “ламані вечорниці”, коли парубки гуртом ламали символічні куделі (звідси й назва). Саме в такий день відбувалися молодіжні гуляння й танці⁴³.

У с. Лоп'янка Рожнятівського району (Івано-Франківщина) подібне дійство відбувалося за день до Святого вечора. Однак, зважаючи на те, що піст закінчувався лише наступного дня, жодні танці й гучні розваги не проводилися. Респондентка свідчить, що в цей вечір (“зламанек”) хлопці несли горілку, а дівчата накривали стіл. Готували виключно пісні страви. Перед початком гостини хлопці демонстративно ломили всі символічні куделі та голки⁴⁴.

Стриманість і послух були головними рисами повсякденного харчування бойків у період Пилипівки. У с. Лімна Турківського району (Львівщина) у кінці XIX – на початку XX ст. під час Різдвяного посту дорослі не споживали ні молока, ні м'яса, а постійною складовою їхнього харчового раціону була лляна олія, пересмажена із цибулею. Молоко давали лише малим дітям. Однак з їх раціону в останній тиждень перед різдвяними святами теж вилучали молоко⁴⁵.

У період різдвяно-новорічних свят бойки по обидва схили Карпат у відповідні дні суворо дотримувалися посту. Перед Святою вечерею у Вілію Різдва Христового жителі Бойківщини до цього часу впродовж усього дня нічого не їдять аж до появи на небі першої зірки, яка більше двох тисяч років тому звістила про народження Месії⁴⁶. Святковий стіл Святої вечері в бойків складається виключно з пісних страв. Практично на всій території Бойківщини неодмінною стравою на столі є риба в різному вигляді⁴⁷. Згідно з дослідженнями науковців, у другій половині XIX ст. споживання рибних продуктів у сільських родинах Східної Галичини помітно зростало якраз у період посту та різдвяно-новорічних свят⁴⁸.

Варто зазначити, що бойки утримувалися від споживання м'ясних страв навіть у той час, коли цього не заповідала й не вимагала церква. Як повідомляє П.Богатирьов, закарпатські бойки в переддень старого Нового року дотримувалися посту⁴⁹. При цьому дослідник вважає, що такий “новий обряд” був укорінений у свідомість закарпатців християнською релігією⁵⁰.

Матеріали польових досліджень підтверджують інформацію П.Богатирьова. Так, у с. Сопіт Сколівського району (Львівщина) подекуди до сьогоднішнього дня напередодні старого Нового року готують вечерю лише з пісних страв⁵¹.

Свята вечеря в бойків, як і в інших етнографічних груп Карпат, за багатством і набором страв являла собою символічний акт подяки матері-землі, природним силам і Всевишньому Богові за отримані земні дари, урожайний рік, який увінчувався цим напрочуд зворушливим моментом. Повсюди на Бойківщині на Святий вечір намагалися приготувати якнайбільше різноманітних страв із збіжжя, що вродило тогоріч⁵².

Прямим виявом такої вдячності можна вважати те, що першою стравою на Святвечір не тільки на Бойківщині, а й повсюди в Україні, здавна вживали кутю. У шанобливому ставленні до цієї страви, безперечно, коріниться культ родючості, що набуває надзвичайної ваги в такий сакральний час, яким є Свята вечеря. Однак не всюди на

Бойківщині традиційно першою стравою була кутя. Із цим погоджуються й дослідники, як-от Т.Гонтар⁵³.

Підтвердження цьому факту дають матеріали польових досліджень. Так, у с. Жупани Сколівського району (Львівщина) першою стравою завжди вживають бульбу (картоплю), яку тут подають із традиційним бойківським “розсовом” (розсоллом). Споживання першою стравою картоплі є виявом аграрної магії й покликане забезпечити добрий урожай картоплі на прийдешній рік⁵⁴.

Отже, як ми встановили, поняття посту пройняте досить глибокою високоморальною ідеєю, що спрямовує всі зусилля того, хто постить, передусім, не на тілесне самопокарання, а на пошук Бога й наближення до Нього. Календарна обрядовість бойків у цьому сенсі не є винятком. Так, піст у звичаєво-обрядовому комплексі бойків осінньозимового періоду теж виконує дуже часто певні утилітарні, практичні функції. Однак поряд із цим за такими повір'ями й пересторогами, як, приміром, не споживати яблук до Спаси, стоять піклування й турбота про власних дітей, свій рід, а через них і любов до Бога. Водночас відзначаємо, що значний пласт повір'їв і звичаїв бойків не мають прямого відношення до морально-аскетичних норм, а є виявом народної традиції, результатом тривалих спостережень за біологічними змінами в природі з певними дохристиянськими елементами (як у випадку із заборонаю навіть згадувати про рептилій у свято Главосіки).

1. Кодекс канонічного права ; [пер. с латин. А. Н. Ковалю]. – М. : Ин-т филос., теологии и ист. св. Фомы, 2007. – С. 460.
2. Мень А. Практическое руководство к молитве [Електронний ресурс] / Александр Мень. – М., 1995. – Режим доступу : http://royallib.ru/men_aleksandr/prakticheskoe_rukovodstvo_k_molitve.html.
3. Василій Великий. Гомілії [Електронний ресурс] / Василій Великий ; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. – Львів : Свічадо, 2006. – (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV–V ст. ; № 14). – Режим доступу : <http://www.TrueChristianity.Info/>.
4. Бааб Лінн М. Про піст. Духовне звільнення від пристрастей / Лінн М. Бааб ; пер. з англ. Д. Бендик. – Львів : Свічадо, 2012. – С. 28.
5. Там само. – С. 8–9.
6. Там само. – С. 15.
7. Мень А. Назв. праця.
8. Климишин І. Основи пасхалії з таблично-графічним їх відображенням / Іван Климишин. – 2-ге вид., допов. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2005. – С. 30.
9. Кислюк К. Релігієзнавство : навч. посіб. / К. Кислюк, О. Кучер. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К. : Кондор, 2004. – С. 260.
10. Зубрицький М. Народний календар, народні звичаї і повірки, прив'язані до днів у тижні і до рокових свят. (Записані у Мшанці Староміського повіту і по сусідніх селах) / М. Зубрицький // Матеріали до українсько-руської етнології. – 1900. – Т. 3. – С. 33–60.
11. Франко І. Людові вірування на Підгір'ю / І. Франко // Етнографічний збірник. – 1898. – Т. 5. – С. 160–218.
12. Гнатюк В. Народна пожива в Галичині / В. Гнатюк // Матеріали до української етнології. – 1918. – Т. 18. – С. 5–85.
13. Гонтар Т. Народне харчування українців Карпат / Таїсія Гонтар. – К. : Наук. думка, 1979. – 138 с.
14. Артюх Л. Українська народна кулінарія: історико-етнографічне дослідження / Л. Артюх. – К. : Наук. думка, 1977. – 470 с.
15. Боян С. Церковний піст у календарній обрядовості та побуті бойків / С. Боян // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – 2012. – Вип. XXII. – С. 111–117.

16. Зубрицький М. Годівля, купно й продаж овець у Мшанці Старосамбірського пов. / М. Зубрицький // Матеріали до українсько-руської етнології. – 1905. – Т. 6. – С. 19.
17. Мень А. Назв. праця.
18. Науковий етнографічний архів Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, ф. 1, оп. 6, од. зб. 137. Осінньо-зимові календарні звичаї та обряди с. Ріпне Рожнятівського району Івано-Франківської області, арк. 1; ф. 1, оп. 6, од. зб. 149. Осінньо-зимові календарні звичаї та обряди с. Корчин Сколівського району Львівської області, арк. 1; ф. 1, оп. 6, од. зб. 152. Календарні звичаї та обряди с. Козьова Сколівського району Львівської області, арк. 1; Бондаренко Г. Спас – “рятівник” / Г. Бондаренко, В. Сапіга // Людина і світ. – 1991. – № 7. – С. 29.
19. Маковій Г. Затоптаний цвіт: народознавчі оповідки / Гарафіна Маковій. – К. : Укр. письм., 1993. – С. 63.
20. Про Успенський піст: проповідь-інтерв'ю протоієрея Романа Матюшенка для радіо “Голос Києва” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://храм.kiev.ua/propovid-interv-u-protiieyera-romana-matushenka-dlya-radio-golos-kieva-pro-uspens-kiyi-pist.html>.
21. Науковий етнографічний архів Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, ф. 1, оп. 6, од. зб. 117. Осінньо-зимові календарні звичаї та обряди с. Лолин Долинського району Івано-Франківської області, арк. 1.
22. Там само, од. зб. 137. Осінньо-зимові календарні звичаї та обряди с. Ріпне Рожнятівського району Івано-Франківської області, арк. 1.
23. Там само, од. зб. 125. Звичаї та обряди осінньо-зимових свят с. Спас Рожнятівського району Івано-Франківської області, арк. 1.
24. Артюх Л. Пости в народному побуті українців / Л. Артюх // Людина і світ. – 1992. – № 2. – С. 17.
25. Науковий етнографічний архів Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, ф. 1, оп. 6, од. зб. 152, арк. 1.
26. Там само, од. зб. 106, арк. 1.
27. Там само, од. зб. 111. Осінньо-зимові календарні звичаї та обряди с. Слобода Болехівська Долинського району Івано-Франківської області, арк. 1.
28. Там само, од. зб. 130. Осінньо-зимові календарні звичаї та обряди с. Ілемня Рожнятівського району Івано-Франківської області, арк. 1.
29. Там само, од. зб. 134. Календарні звичаї та обряди с. Підсухи Рожнятівського району Івано-Франківської області, арк. 1.
30. Богатырев П. Магические действия, обряды и верования Закарпатья / П. Богатырев // Вопросы теории народного искусства. – М. : Искусство, 1971. – С. 246.
31. Науковий етнографічний архів Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, ф. 1, оп. 6, од. зб. 106, арк. 1.
32. Там само, од. зб. 130, арк. 1.
33. Там само, од. зб. 115. Осінньо-зимові календарні звичаї та обряди с. Лолин Долинського району Івано-Франківської області, арк. 1.
34. Там само, од. зб. 117, арк. 1.
35. Богатырев П. Магические действия, обряды и верования Закарпатья... – С. 246.
36. Науковий етнографічний архів Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, ф. 1, оп. 6, од. зб. 111, арк. 1.
37. Там само.
38. Там само.
39. Там само, од. зб. 136. Осінньо-зимові звичаї та обряди с. Сливки Рожнятівського району Івано-Франківської області, арк. 1.
40. Василечко Л. Шуткова неділя. Народні звичаї, обряди та повір'я / Любов Василечко. – Львів : Тиса, 2012. – С. 109.
41. Науковий етнографічний архів Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, ф. 1, оп. 6, од. зб. 129. Осінньо-

- зимові календарні звичаї та обряди с. Лоп'янка Рожнятівського району Івано-Франківської області, арк. 4.
42. Там само, од. зб. 101. Вечорниці у с. Кальна Долинського району Івано-Франківської області, арк. 1.
43. Там само, од. зб. 106. Осінні календарні звичаї та обряди с. Витвиця Долинського району Івано-Франківської області. Свято Юрія. Вечорниці, арк. 2.
44. Там само, од. зб. 129, арк. 1.
45. Бурак П. Свят-вечір на Бойківщині / П. Бурак // Літопис Бойківщини. – 1973. – Ч. 1/18 (29). – С. 26–27.
46. Науковий етнографічний архів Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, ф. 1, оп. 6, од. зб. 132. Осінньо-зимові календарні звичаї та обряди с. Ілемня Рожнятівського району Івано-Франківської області, арк. 2.
47. Гнатюк В. Народна пожива в Галичині... – С. 35; Гонтар Т. Назв. праця. – С. 96.
48. Лицур М. Риба в системі традиційного харчування населення Галичини в кінці XIX ст. – 1930-х рр: етносоціальний аспект / М. Лицур // Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. – 2011. – Ч. 18–19. – С. 120.
49. Богатырев П. Магические действия, обряды и верования Закарпатья... – С. 223.
50. Там само.
51. Науковий етнографічний архів Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, ф. 1, оп. 6, од. зб. 150. Календарні звичаї та обряди с. Сопіт Сколівського району Львівської області, арк. 3.
52. Гонтар Т. Назв. праця. – С. 95.
53. Там само.
54. Науковий етнографічний архів Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, ф. 1, оп. 6, од. зб. 144. Різдвяні та йорданські звичаї і обряди с. Жупани Сколівського району Львівської області, арк. 1.

Александр Коломийчук
(г. Івано-Франковск, Украина)

Народные традиции крестьянского поста в осенне-зимнем календаре бойков

В статье на основе этнографических источников, материалов полевых исследований анализируются народные традиции крестьянского поста в осенне-зимней календарно-обрядной практике бойков. Определяется влияние практики поста на осенне-зимний комплекс бойков. Выделены отдельные поверья и обычаи бойков, которые есть компонентом народных знаний и воображений, однако привязанные именно к определённым дням поста.

Ключевые слова: пост, сдерживание от пищи, поверья, обычаи, бойки.

Oleksandr Kolomyjchuk
(Ivano-Frankivsk, Ukraine)

National traditions of Christian fast in the autumn-winter calendar of Boyks'

In the article on based ethnographical and fields sources the national traditions of Christian fast in the autumn-winter calendar ritual practice of Boyks' are analysed. The influence of fast to the autumn-winter calendar ritual complex of Boyks' is determined. Those separate beliefs and rites of Boyks' are highlighted, which are the component of national knowledge and imagination, but concern some days of fast.

Keywords: fast, abstain from meal, belief, rite, Boyks'.